

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Філологічний факультет

Л. Д. Чикур

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

Методичні вказівки
для студентів денного відділення філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації «Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша — російська»

Одеса
«Астропринт»
2021

УДК 930 85(477+0)(076)
Ч-608

Автор:

Л. Д. Чикур, к. філол. н., доцент кафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Н. В. Сподарець, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури ПНПУ імені К. Д. Ушинського;

О. О. Подлісецька, к. філол. н., доцент, доцент кафедри загального та слов'янського літературознавства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Відповідальний редактор:

д. ф. н., доц. **Т. М. Шевченко**

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету
(протокол № 1 від 9 вересня 2021 року)

ЗМІСТ

Загальні відомості	3
Програма навчальної дисципліни	6
Тематика лекцій	19
Тематика і плани практичних занять	20
Тести для перевірки знань	31
Завдання для самостійної роботи	35
Питання для контролю знань	37
Рекомендована література	39

Чикур Л. Д.

Ч-608 Історія української та зарубіжної культури : методичні вказівки для студентів денного відділення філологічного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша — російська» / Л. Д. Чикур ; Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2021. — 44 с.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу «Історія української і зарубіжної культури». Передбачено тематику лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, перелік реферативних завдань, рекомендований список базової і допоміжної літератури.

Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 930 85(477+0)(076)

© Чикур Л. Д., 2021

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Викладання курсу “Історія української та зарубіжної культури” на філологічному факультеті є складовою частиною процесу гуманізації вищої освіти в Україні. Творче засвоєння культурних цінностей, вироблених людством, у тому числі українським народом, упродовж усієї історії, слугує формуванню у студентської молоді гуманістичного світогляду.

Враховуючи, що світовий культурний процес складається з культур окремих народів, серед яких належне місце займає й культура українського народу, ми вважаємо основним завданням даного курсу визначення найбільш логічних ліній типологічних сходжень культурного розвитку людства, його вихідних і загальних для всіх народів принципів.

Змістом курсу “Історії української та зарубіжної культури” є вивчення процесу становлення людини як суб’єкта творчої діяльності, історично-конкретних форм цієї діяльності на різних етапах суспільного розвитку етносів, епох, формацій, у конкретних сферах суспільного життя: економіці, політиці, науці, техніці, праві, моралі, мистецтві, релігії тощо.

Мета курсу – висвітлення головних понять теорії культури, надання студентам необхідних знань про загальні закономірності та особливості головних етапів розвитку світової та вітчизняної культури, що сприятиме глибокому усвідомленню ними проблем збереження й найбільш ефективного використання культурної спадщини і культурних традицій.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ознайомити з основними підходами до вивчення історії української і зарубіжної культури від стародавніх часів до XXI століття;
- ознайомити з основними епохами, стилями української культури;
- розглянути етичні норми та правила в системі окремої культурної епохи;
- ознайомити з канонами та нормами зображення, відображених у музичних, театралізованих та образотворчих творах мистецтва.

Згідно з вимогами програми студенти повинні

знати:

культурну спадщину українського народу та шляхи її використання, пропагування та розповсюдження; зміст та особливості української та зарубіжної культури; художню концепцію культурного розвитку різних епох, їх духовні цінності та пріоритети; художні стилі та шедеври мистецтва у відповідності з історичними етапами культурного розвитку України та інших країн; ознаки культурної ідентифікації народу.

уміти: аналізувати тенденції розвитку української та зарубіжної культури в різні історичні епохи; вільно орієнтуватися в процесах розвитку української

та зарубіжної культури; кваліфіковано використовувати цінності культури у професійній діяльності; знаходити взаємозв’язок усіх видів мистецтва в системі української культури; орієнтуватися в потоці художньої продукції і віддавати перевагу найвизначнішим у художньому розумінні візирям.

На вивчення дисципліни відводиться 60 годин: аудиторних 34, лекційних 28, практичних 16, самостійної роботи – 26.

Форма контролю – залік.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 1. Предмет і завдання курсу “Історія української та зарубіжної культури”

Актуальність культурологічних проблем в сучасних умовах. Культурологія як наука. Головні чинники формування культурології як самостійної галузі знань. Л.Уайт та його внесок у становлення культурології як науки. Предмет і об'єкт культурології. Завдання та функції культурології: пізнавальна, світоглядна, методологічна, виховна, аксіологічна. Пізнавальне та виховне значення курсу в структурі гуманітарної освіти.

Головні напрями світової та вітчизняної культурологічної думки.

“Символічні” концепції культури (Д.Діболт, Е.Кассіер, К.Леві-Стросс). Екзистенціалістські інтерпретації культури (К.Ясперс, М.Гайдеггер, А.Камю). Проблема культури у фрейдизмі та неофрейдизмі (О.Ранк, З.Фрейд, Е.Фромм, К.Юнг, А.Адлер, А.Кардінер). Структурно-функціональний напрям в культурології (Радкліф-Браун, Б.Малиновський). Культурна антропологія Л.Уайт. Ігрові концепції культури (Й.Гейзінга, Х.Ортега-і-Гассет, Г.Гессе). Ідея циклічного розвитку культури (М.Вебер, О.Шпенглер, А.Тойнбі). Еволюціоністська концепція культури (Л.Морган, Е.Тайлор). Культура в контексті вчень про космопланетарний феномен людини (В.Вернадський, К.Ціолковський). Моралістичний напрям культурології (А.Швейцер, Г.Манн, А.Печчеї). Теологічне розуміння культури (П.Тіллх, Р.Нібур, М.Бердяєв, А.Шептицький, П.Флоренський). Культура у вченні П.Тейяра де Шардена.

Розвиток української культури провідними мислителями (Іларіон Київський, Клим Смолятич, І.Вишенський, П.Могила, К.-Т.Старовецький, С. і Л.Зизанії, Т.Прокопович, Г.Кониський, Г.Сковорода та ін.). Формування наукової культурології в процесі культурно-національного відродження (середина XIX ст.). Культурологічна спадщина П.Куліша, М.Костомарова, П.Юркевича. Культурологічна концепція М.Драгоманова. І.Франко та розробка цілісної концепції української культури. Історія української культури в працях М.Грушевського. Концепція культури Д.Донцова. Культурологічні погляди М.Хвильового. І.Огієнко і І.Крип'якевич як теоретики та історики української культури. Культурологічне дослідження Д.Антоновича, Д.Дорошенка, Д.Чижевського, Є.Маланюка, М.Семчишина, М.Шлемкевича, В.Лісового.

Етимологія терміна “культура”. Головні підходи до визначення культури: антропологічний, філософський, соціологічний, аксіологічний. Культура як спосіб буття людини та людства, вища форма існування суспільства. Культура як критерій досконалості людини і суспільства. Гуманізм як критерій всебічного розвитку й удосконалення культури. Норми як

регулятивні компоненти культури. Символ. Культурний канон. Звичаї і традиції як стійкі системи культурного життя.

Структура культури. Матеріальна і духовна культура. Предметні і особисті (персональні) форми культури. Релігія, мораль, філософія, мистецтво, право, політика, наука - компоненти духовної культури. Культура як система цінностей.

Культура як ціннісний феномен. Творчий розвиток культури. Психологічні аспекти культурної творчості.

Функції культури: пізнавальна, світоглядна, виховна, регулятивна, аксіологічна, комунікативна, оцінювально-нормативна, інтегративна. Культура як форма трансляції соціального досвіду. Культура як спосіб соціалізації особистості. Культура як носій видової інформації, колективна пам'ять людства.

Зовнішня і внутрішня детермінація культури. Культура і суспільство, їхнє взаємопроникнення і взаємодія. Соціально-економічні засади культури. Політична організація суспільства. Вплив на культуру тоталітарного і демократичного суспільства. Духовні засади культури. Суб'єкт культури. Народ та інтелігенція. Масова й елітарна культури. Субкультура та її види.

Динаміка культури. Традиції і новації в культурі. Засоби збереження та поширення культурних цінностей. Мова і культура.

Етнічна культура. Національна культура. Взаємозв'язок етнічного і національного в культурі. Проблема світової культури. Співвідношення національної і світової культури. Поняття культурної самобутності. Типи культурної взаємодії: інтеграція, акультурація, асиміляція, консолідація.

Проблема співвідношення еволюції та революції у розвитку культури. Природа і культура. Вплив культурної еволюції на природну еволюцію Землі. Соціальний прогрес як специфічна риса культурної еволюції. Єдність космічної, біологічної, соціальної і культурної еволюції. Проблема глобалізації культури.

Головні принципи класифікації “культурної еволюції”. Поняття культурної епохи. Часовий та історико-культурний типи систем культурного розвитку. Доосові та осові культури (К.Лаперс). Типологія культури: Схід-Захід. Характерні риси східної культури. Особливості західної культури. Гендерний підхід до аналізу культури. Регіональна типологія світової культури.

Тема 2. Культура первісного суспільства

Актуальність і складність історії первинної культури. Проблема антропогенезу в історії культури. Проблема періодизації історії первісного суспільства. Гомогенний характер культури первісної доби. Формування фізичного типу сучасної людини. Расова диференціація людини, її головні ознаки. Виникнення мовних сімей. Еволюція знарядь праці та поява нових типів житла первісної людини. Розвиток форм організації первісного суспільства: стадо, праобщина, родова община (рід), плем'я, союз племен.

Диференціація первісного суспільства: чоловіки і жінки, вікові категорії і групи, чоловічі і жіночі союзи, старійшини, вожді, провідники релігійних обрядів. Суспільний лад: матріархат і патріархат. Еволюція шлюбних відносин: проміскуптет, полігамія, моногамія.

Головні види занять: збиральництво, мисливство, рибальство.

Приручення тварин. Культивування злаків. Становлення двох типів первісної культури: кочове скотарство і землеробська культура. Формування поселень нового типу. Виникнення міст і державних устроїв. Найдавніші центри аграрної культури: Близький Схід, Долина Нілу, Мала Азія, Кавказ. Формування етносів. Велике переселення народів.

Особливості духовного розвитку первісного суспільства. Первісні форми релігійних вірувань: фетишизм, тотемізм, магія, аніматизм, нігілізм. Культ жіночого божества. Табу. Формування обрядів і ритуалів. Міфологія та її значення у розвитку первісної культури. Синкретичний характер світогляду первісної людини.

Проблема походження мистецтва. Особливості первісного мистецтва: синкретичність, поліфункціональність, символічність. Живопис, скульптура, кераміка, художня обробка металу. Музика. Зародки храмової архітектури: дольмени, менгіри, кромлехи, скіфські могильні кургани, зіккурати. Захисні споруди довкола міських поселень.

Винайдення писемності: піктографія, клинопис, ідіографія, фонографія. Формування системи практичних знань: медицина (фармакологія і токсикологія), математика (калька, кальгауляція), астрономія.

Місце первісної культури в історії світової культури.

Тема 3. Культура давніх цивілізацій

Проблема первинності виникнення давніх цивілізацій, їхнього взаємозв'язку та впливу на формування і розвиток світової культури. Розвиток землеробства, ремесла, торгівлі. Винайдення плуга, колеса, гончарного кола, випалення металу. Виникнення держави, політичних інституцій та законів. Створення регулярної армії. Особливості релігійних вірувань. Виникнення каст жерців. Міфологія. Космологічний і космогонічний характер міфів древніх цивілізацій. Світові води, світове дерево, світова гора – елементи міфології, спільні для міфів усіх давніх цивілізацій. Поширення писемності й освіти. Виникнення і розвиток наукового знання. Основні наукові досягнення давніх цивілізацій. Монументальний, символічний і синкретичний характер мистецтва. Головні регіони виникнення ранньокласових формацій: Стародавній Схід (Стародавній В'єтнам (7 тис.р. до н.е.), Месопотамія (Шумер, Вавилон, IV-III тис. р. до н.е.), Середня Азія та Кавказ (IV-III тис. до н.е.), Стародавня Індія (III-II тис. до н.е.), Стародавній Китай (II тис. до н.е.), Стародавній Іран (I тис. до н.е. - III ст. н.е.). Стародавні цивілізації Африканського континенту

[Стародавній Єгипет (IV-III тис. до н.е.), Ефіопське і Кримське царства (= III-II тис. до н.е.), Зімбабве.

Індіанські цивілізації доколумбової Америки [Давня цивілізація в Панамі (15-10 тис.р. тому); культура кокле (= II тис. до н.е.); культура ольменів (I тис. до н.е.) та тольтеків (I тис. до н.е. - XIII ст.). Імперія ацтеків. Культура майя. Цивілізація інків.

Тема 4. Культура античності

Поняття “антична культура”. Взаємозв'язок античної культури з культурами Стародавнього Сходу. Специфічні риси античної культури. Інтерактивний характер античної культури. Полісна організація суспільства. Демократія. Антропоцентризм. Античний гуманізм. Антропоморфізм. Десакралізація політичного і культурного життя. Раціоналізм у філософії. Реалізм у мистецтві. Естетичне начало в усіх сферах життя суспільства.

Культура Стародавньої Греції. Феномен “грецького культурного чуда” та його чинники. Психологічні особливості і риси характеру представника давньогрецького полісного суспільства.

Головні етапи розвитку давньогрецької культури: Крито-Мікенська (Егейська) культура (III-II тис. до н.е.). Зв'язок з культурою Стародавнього Сходу. Самобутність Критської культури. Мореплавання, торгівля, ремесла. Палацова культура. Теократична форма правління. Особливості релігійних вірувань. Винайдення лінійного письма. Мистецтво.

Героїчний (гомерівський) період давньогрецької культури (X-IX ст. до н.е.). Дорійці. Криза та нове піднесення культури. Формування міфологічного світогляду. Релігійні вірування.

Культура архаїчного періоду (VIII-VI ст. до н.е.). Епічна поезія: Гомер “Іліада”, “Одіссея”; Гесіод “Теогонія”, “Труди і дні”. Лірична поезія: Алкей, Архілох, Сапфо, Анакреонт. Піднесення образотворчого мистецтва та архітектури. Формування трьох основних архітектурних ордерів: дорійського, іонійського, коринфського. Вазопис: чорнофігурний і червонофігурний. Розквіт філософії та її особливості. Фалес, Анаксимандр, Демокріт, Геракліт, Піфагор.

Класичний період давньогрецької культури (V-IV ст. до н.е.). “Золоте століття” Перикла та афінська демократія. Подальший розвиток філософії. Зенон, софісти, Сократ, Платон, Арістотель. Анаксагор – Коперник античності. Наукові і технічні досягнення. Освіта і виховання. Розквіт архітектури. Ансамбль афінського Акрополя. Скульптура та її особливості. Фідій, Полігнот, Поліклет, Лісіпп. Живопис: Полігнот. Пінакотека. Античний театр: Есхіл, Софокл, Евріпід, Аристофан. Катарсис. Поняття атараксії. Музика. Танець. Слава, доброчесність, справедливість як головні теми давньогрецької культури. Спорт, олімпійські ігри.

Гуманістична сутність античної грецької культури та її вплив на становлення європейської цивілізації.

Елліністичний період античної культури (IV-I ст. до н.е.).

Криза античного суспільства. Взаємозв'язок і взаємовплив давньогрецької і східних культур. Особливості філософського знання в добу еллінізму. Епікур. Стоїки. Скептики. Неоплатоніки. Еволюція і трансформація релігійних вірувань. Наукові і культурні центри: Александрійська бібліотека. Музейон. Література: Менандр, Каллімах, Феокрит. Архітектура. Пергамський вівтар. Скульптура. Живопис.

Культура Стародавнього Риму (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.). Вплив давньогрецької культури на культуру Стародавнього Риму. Самобутність давньоримської культури. Воснізована організація і спосіб життя. Політичні вчення Стародавнього Риму. Римське право. Особливості релігійних вірувань. Наука і філософія. Розвиток давньоримської літератури: Лукрецій, Цицерон, Вергілій, Гораций, Овідій, Апулей. Архітектура. Скульптура. Живопис. Театр і цирк. Побут і звичаї стародавніх римлян. Специфічні риси римського характеру. Громадське життя у Римі.

Виникнення християнства і криза античної культури. Античний світ і Україна. Світове значення античної культури.

Утворення Візантійської імперії. Особливості державного ладу. Специфічні риси візантійської культури. Надетнічний, космополітичний характер візантійської культури. Періодизація історії культури Візантії. Античні традиції в культурі Візантії. Християнство як ідеологічна основа візантійської культури. Цезаропапізм. Боротьба античної традиції з християнством. Культура Візантії за імператора Юстиніана I. Іконоборство. Македонське відродження у Візантії. Візантійський художній стиль. Узагальнено-спіритуалістичні принципи візантійської культури. Розквіт візантійської культури за династії Комнінів (XI-XII ст.). Систематизація релігійного і світського знання. Зародження раціоналізму. Особливості візантійської науки, філософії, літератури. Ісихазм як ідеологія чернецтва. Архітектура та образотворче мистецтво. Єдність церковного та світського мистецтва. Побут і звичаї пізньої візантії. Причини занепаду візантійської культури. Світове значення візантійської спадщини. Візантійська культура і Київська Русь.

Тема 5. Культура західноєвропейського середньовіччя

Соціокультурна ситуація в середньовічній Західній Європі. Християнська теологія і церква, їхня роль у становленні та розвитку культури середньовіччя. Характерні риси середньовічної культури та світогляду: релігійний (християнський) характер, традиціоналізм, ретроспективність, символізм, дидактизм і енциклопедичність, універсальна ерудованість; рефлексивність і самозаглибленість. Ірраціоналістична і раціоналістична традиції середньовічної культури. Взаємодія, взаємовідносини та нормування релігійно-церковної діяльності щодо культури: народної культури міської

культури, культури “вчених” (освічених) людей, лицарської культури - основи самобутності й оригінальності західноєвропейської культури доби Середньовіччя. Особливості середньовічної філософії. Патристика і схоластика. “Реалізм” і “номіналізм”. Вільнодумство. Містика. Середньовічні школи й університети. Західноєвропейська наука. Алхімія як феномен середньовічної культури. Роджер Бекон і дослідне знання. Становлення єдиної європейської культури. Культурні впливи арабського Сходу у середньовічній Європі.

Література і мистецтво. Середньовічний епос. Лицарський роман. Куртуазний роман. Поезія трубадурів і менестрелів. Лірика вагантів. Сатиричний епос. Творчість жонглерів і шпільманів. Фабліо, швенки, сірвенти. Романський стиль, його філософська платформа. Готичний стиль, його філософські засади. Особливості середньовічного живопису; скульптури. Вітраж. Жанри середньовічного театру: літургічна драма, міська драма, містерія, фара, інтермедія, мораліте. Розвиток церковної музики і співу. Особливості свідомості і мислення представника середньовічного суспільства. Середньовічна культура в оцінці гуманістів доби Відродження та письменників-романтиків XIX ст.

Тема 6. Культура доби Відродження

Проблема змісту поняття “Відродження”.

Соціально-економічні передумови становлення культури Відродження та її характерні риси. Міський характер культури Відродження. Посилення світського компоненту культури. Філософсько-світоглядні основи культури Відродження (антропоцентризм, антична гуманістична традиція, неоплатонізм). Новий ідеал людини. Гуманізм, вільнодумство та індивідуалізм – вихідні риси культури Відродження. Особливості ренесансного гуманізму. Естетизація всіх форм суспільного життя.

Італійський Ренесанс. Періодизація та загальна характеристика. Проторенесанс (XIII-XIV ст.). Розвиток літератури: відхід від середньовічного алегоризму, оновлення всіх способів художньої виразності (Данте, Петрарка), поява нових жанрів (новели і психологічна повість – Д.Бокаччо; авантюристичний роман – Л.Аріосто; автобіографія – Данте). Реалістична концепція в живописі. Джотто ді Бондоне.

Ранній Ренесанс (Кватроченто; К., 1420-1500 рр.). Живопис Мазаччо. Скульптура. Донателло. Архітектурні експерименти. Ф.Брунеллескі і Л.Б.Альберті. Гуманістична концепція Л.Б.Альберті.

Високе Відродження (кінець XV до 1530 рр.). Особливості філософії. Микола Кузанський, Лоренцо Валла, П'єтро Помпонаці – виразники гуманістичних ідей у філософії. “Титанізм” Відродження. Творчість С.Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело Буонаротті, Рафаеля Санті. Пізнє Відродження (з 30-х рр. в XVI ст.). Криза ренесансної культури.

Маньєризм. Творчість Тиціана, Б.Челліні. Пантеїстичні тенденції у філософії: Д.Бруно, Томазо Кампанелла, Б.Телезіо, Ф.Петріци. Макіавеллізм. Утопізм.

Північне Відродження: особливості та загальна характеристика.

Творчість У.Шекспіра, К.Марло, М.Сервантеса, Ф.Рабле. Гуманістичні тенденції в живописі: Ель-Греко (Іспанія), Ф.Клуе, Ж.Фуке (Франція), А.Дюрер, Г.Гольбейн Молодший, Л.Карнах Старший (Німеччина), Я.Ван Ейк, Г.Ван Дер Гус, Л.Лейденський, П.Брейгель Старший, І.Босх, Я.Брейгель (Нідерланди). Архітектура. Скульптура. Музика.

Західноєвропейський ренесанс і Україна. Відродження і світовий культурний розвиток.

Тема 7. Становлення культури Нового часу. Доба Просвітництва

Реформація як етап на шляху культурної еволюції людства. М.Лютер. К.Кальвін. Антропоцентризм. Реформації. Гуманістичні ідеї і Реформація. Протестантська етика. Формування засад світської культури і буржуазного світського світогляду. Обґрунтування принципу свободи совісті. Гуманістичне вільнодумство реформаторів лівого крила як провідник просвітницького руху XVIII ст. Народна реформація Лібертини як явище народної духовної культури. Протестантська ортодоксія та її антинародна спрямованість. Контрреформація.

Соціокультурна ситуація кінця XVI-XVII ст. Революції в Нідерландах і Англії. Великі географічні відкриття і колонізація Нового Світу. Розповсюдження друкарства. Наукова революція. Розвиток природознавства. Раціоналістичний характер філософії XVII ст. Ф.Бекон, Б.Спіноза, Т.Гоббс, Й.Паскаль. Формування класичної науки.

Особливості розвитку художньої культури XVII ст. Бароко як світоглядна система і мистецький стиль. Теорія афекту. Увага до пристрастей людини. Особливості класицизму XVII ст. Ніколя Буало і його праця “Мистецтво поетичне” (1674). Реалістичні тенденції в європейському малярстві. Караваджизм. П.П.Рубенс, Рембрандт, Я.Рібера, Д.Веласкес, Ф.Гальс, Н.Пуссен, К.Лоррен, Ж. де Латур. Розвиток скульптури та архітектури. Д.Л.Берніні, Ф.Борроміні. Утвердження нових жанрових форм в літературі: Лопе де Вега, Кальдерон, Д.Мільтон, П.Корнель, Ж.Расін. Ж.Б.Мольєр (Поклеп), Лафонтен. Еволюція музичної творчості.

Соціально-економічні умови розвитку західно-європейської культури доби Просвітництва (XVIII ст.). Початок промислової революції. Велика французька буржуазна революція та її місце у світовому культурному процесі. Розум і знання, освіта і моральне удосконалення суспільства – провідні ідеї Просвітництва. Енциклопедизм. Особливості філософії доби Просвітництва. Раціоналізм. Гуманістичні традиції Ренесансу. Етична, естетична, культурологічна проблематика. Ставлення до релігії і церкви. Діячі Просвітництва. Дж.Локк, Дж.Толанд, Вольтер, Дідро, д’Аламбер, Руссо, Монтеск’є, Ламетрі, Гельвецій, Гольбах, Лессінг, Гете, Шиллер,

Гердер, Беккарія, Туліні. Особливості Просвітництва у різних країнах Європи.

Зростання ролі літератури в житті суспільства. Реалістичні і демократичні тенденції в літературі XVIII ст.

Особливості розвитку мистецтва. Мистецтво як один з провідних чинників розвитку суспільства. Посилення соціальної, світоглядної та виховної функцій мистецтва в добу Просвітництва. Класицизм. Ампір. Формування літературної мови (Ф.Малерб, Франція). Організація Академії Мистецтва (Франція, Англія).

Зародження класичної музики: Люллі, Рамо, Бах, Гендель, Глюк, Моцарт.

Актуальність та світове значення культурної спадщини доби Просвітництва.

Тема 8. Західноєвропейська культура XIX-XX століття.

Загальні риси розвитку XIX століття. Зростання темпів промислової революції. Найвидатніші наукові і технічні досягнення. Становлення демократичної інтелігенції та зростання її впливу на духовне життя суспільства. Німецька класична філософія та її роль у самоусвідомленні нової епохи (Кант, Фіхте, Шеллінг, Гегель, Фейєрбах). Розвиток історичної науки та соціально-політичних вчень. Світоглядні основи культури XIX ст.: романтизм, раціоналізм, антропоцентризм, сциєнтизм, європоцентризм, віра в безмежний прогрес і добру природу людини. Розвиток національних культур. Виникнення культурних феноменів світового значення. Гегель. Пушкін. Шевченко. Діалог і взаємопроникнення культур. Початок становлення світової культури. Зародження масової культури.

Особливості розвитку мистецтва XIX ст. Друга половина XIX ст. Збільшення долі світського мистецтва. Відсутність будь-якої єдиної естетичної домінанти - видової, родової, жанрової (“децентралізований” тип художньої культури). Виникнення нових способів художньої творчості, породжених розвитком техніки: фотографія, кіно, реклама. Формування системи інститутів художньої культури. Піднесення фольклору. Посилення ролі мистецтва в духовній культурі XIX ст. Романтизм, реалізм, натуралізм – провідні художні течії XIX ст. Розквіт літератури та образотворчого мистецтва.

Завершення класичного етапу у розвитку музики. Л. ван Бетховен.

Культурне життя кінця XIX ст. Криза традиційних цінностей. Ірраціоналізм, позитивізм, утилітаризм у філософії. Спенсер, Кант. Імпресіонізм у мистецтві. Еволюція імпресіонізму. Постімпресіонізм і пошуки нових форм у мистецтві XIX ст. Символізм як передчуття кризи XX ст.

Специфічні риси та загальні тенденції розвитку світової культури XX ст. Поєднання унікального й універсального. Наявність двох протилежних тенденцій у культурі XX ст.: 1/ криза духовності і 2/ прагнення частин

суспільств повернутися в лоно культури. Індустріалізація культури. Масова культура. Комерціалізація культури. Американізація культури.

Зростання ірраціоналістичних тенденцій у філософії і мистецтві. А.Бергсон, Е.Гуссерль, З.Фрейд, К.Юнг. Модернізм як специфічний культурний феномен ХХ ст. Еволюція модернізму в художній культурі: експресіонізм, кубізм, футуризм, конструктивізм, імажинізм, авангардизм, абстракціонізм, дадаїзм, сюрреалізм, “концептуальне мистецтво”. Особливості літературних пошуків. Література “втраченого покоління”: Ремарк, Хемінгуей. Література антиутопій: О.Хакслі, Дж.Оруел. Демократичні напрями духовної культури початку ХХ ст. Культура в умовах тоталітарного режиму. Друга світова війна і її вплив на духовну культуру людства.

Нова економічна, політична і культурна ситуація у другій половині ХХ - поч. ХХІ ст. Модернізм у другій половині ХХ ст. Постмодернізм. Архітектура, література, кіно, живопис, скульптура, музика, телебачення. Становлення світової культури. Багаторазовий, суперечливий, “конгломеративний” характер сучасної культури.

Феномен рок-культури. Контркультура. Молодіжні субкультури.

МОДУЛЬ 2 ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Тема 9. Витоки української культури

Актуальні завдання і методологічні проблеми дослідження української національної культури. Українознавство, головні етапи його становлення та розвитку.

Проблема етногенезу українців у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Міграційна та автохтонна теорії походження українського етносу. Походження етноніма Україна. Історичні передумови формування українського етносу. Мовні та психологічні особливості українців. Тип української культури. Українська ментальність.

Історико-етнографічне районування України та його вплив на культуру. Етнографічні групи українців. Етнічний склад населення України.

Проблема періодизації історії української культури.

Перші сліди перебування людини на території України. Пам'ятки культури доби палеоліту. Мезинська культура. Неолітична культура на Україні. Трипільська культура. Космополітичний та космогонічний характер міфології трипільців. Чуриг. Інформативний характер трипільського мистецтва. Культура доби міді (ІІІ тис. до н.е.) та доби бронзи (ІІ тис. до н.е.). Доіндоєвропейці та індоєвропейці (арійці) на території України (ІІ тис. до н.е.). Кіммерійці як продовжувачі трипільської культури (1500-700 р. до н.е.). Залізний вік на Україні. (ХІІ ст. до н.е. - ІV ст. н.е.). Культурна спадщина скіфів. Релігійні вірування скіфів. Скіфське мистецтво. Символіка звіриного

стилю. Культура сарматів. Грецькі колонії в Північному Причорномор'ї (VІІ ст. до н.е.). Архітектура і мистецтво. Вплив античних традицій Риму (І-ІІ ст. н.е.).

Україна та велике переселення народів у ІІ-ІV ст. Готи.

Проблема генезису східнослов'янських племен (І-ІІ ст.). Державна формація антів (ІV- друга половина VІІ ст.). Зарубинецька (ІІ ст. до н.е. - ІІ ст. н.е.) і черняхівська (ІІ-V ст.) культури як свідчення високої культури античної доби. Аварське завоювання.

Формування міжплеменних союзів у східних слов'ян. Побут та звичаї. Релігійні вірування та усна народна творчість східних слов'ян. Походження етноніма “Русь”. Виникнення писемності у древніх русичів. “Велесова книга”.

Тема 10. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства

Соціально-економічні та історичні умови виникнення держави у східних слов'ян. Київська Русь. Політичні і військові зв'язки Київської Русі з іншими народами і державами. Розвиток міст, торгівлі, ремесла, землеробства як умови формування києворуської культури. Пам'ятки матеріальної культури Київської Русі у дохристиянський період. Героїчна міфологія і билинний епос, їхня роль у формуванні давньоруської духовної ментальності.

Запровадження християнства у Київській Русі (988 р.). Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії та інших народів. Розвиток писемності. Церковно-слов'янська мова як літературна мова Київської Русі.

Зародження філософських знань. Митрополит Іларіон. “Слово про закон і благодать”. Кирило Туровський. К.Смолятич. Д.Заточник. Перекладна і паломницька література. Виникнення оригінальної києворуської літератури: літописи, збірники, поучення, житія, слова. “Слово о полку Ігоревім” як шедевр світової літератури. Розвиток і поширення освіти, наукові знання. Народна мудрість. Гуманістичні ідеали - головний зміст усної народної творчості. Розквіт архітектури. Особливості давньоруського малярства. Ювелірне мистецтво. Музика. Історичне значення культури Київської Русі.

Наслідки татаро-монгольської навали для культурного розвитку Київської Русі.

Культура Галицько-Волинської Русі.

Галицько-Волинська Русь як культурна спадкоємниця Київської держави. Духовна культура. Архітектура. Іконописні традиції. Мініатюра. Декоративне та ужиткове мистецтво. Галицько-Волинський літопис.

Тема 11. Культура періоду становлення української народності (XIV-XV ст.)

Формування українського етносу в умовах польсько-литовського панування. Політико-державний і суспільний лад. Початок козащини.

Особливості релігійного життя. Духовна культура українського народу: усна народна творчість. Звичаї та обряди. Освіта та наука. Олельковецький ренесанс. Перекладна та літописна література. Ідеї раннього гуманізму в українській культурі. Юрій Дрогобич, Павло Русин з Кросна, Станіслав Оріховський-Роксолан, Лукаш з Нового М'яста. Архітектура. Малярство. Початки кириличного друкарства (1491). Ш.Фіоль.

Тема 12. Український Ренесанс (кінець XVI-третина XVII ст.)

Розвиток ідей Ренесансу та гуманізму в Україні. Освіта і наукові знання. Острозький культурно-освітній осередок. Братства та їхня роль у розвитку української культури. Учений гурток Києво-Печерської Лаври.

Полемічна література: Іван Вишенський, С.Зизаній, З.Копистенський, Г. і М.Смотрицькі, К.-Т.Ставроцький. Книгодрукування. І.Федоров. П.Могила. Києво-Могилянська колегія. Розвиток української філософії та історичної науки: Й.Кононович-Горбацький, І.Гізель, І.Кроковський, С.Яворський. Особливості ренесансної архітектури на Україні: “Золотий вік” Львівського архітектурного Ренесансу. Розвиток малярства і формування художніх осередків: жовківська, чернігівська, новгород-сіверська малярські школи. Театральне мистецтво: скоморохи, народна драма, шкільна драма (П.Беринда), віршована драма (І.Волков). Музика. Розвиток пісенної творчості: історичні пісні, думи. Кобзарство. Українська професійна музика. Партесний спів. Музичні цехи.

Тема 13. Розквіт української культури епохи бароко та Просвітництва (друга половина XVII – кінець XVIII ст.)

Соціокультурна ситуація на Україні наприкінці XVII - 80- ті роки XVIII ст. Визвольна війна 1648-1654 рр. та поширення демократичних ідей в українській культурі. Культура козацької держави (1648-1781). “Козацьке бароко”. Самобутні риси культури Запорізької Січі. Побут і звичаї. Освіта. Релігійні вірування запорізьких козаків. Музика. Театр. І.Мазепа та його доба в європейській художній культурі (Вольтер, Д'Орвіль, Байрон, Гюго, Меріме; Верне, Шассеріо, Буланже та ін.). І.Сірко, П. і Г.Орлики і європейська політична культура.

Розвиток освіти і наукових знань в Україні. Просвітницька діяльність братств та братських шкіл, її роль в піднесенні національної самосвідомості українців. Роль Києво-Могилянської академії в українській культурі. Філософська думка в Україні. Ф.Прокопович, Г.Кониський, Т.Щербацький. Особливості філософської спадщини Г.Сковороди. Література доби бароко: “курйозні вірші” І.Величковського; твори К.Зінов'єва, І.Галятовського; літописи Г.Греб'янки та С.Величка; драматургія М.Довгалецького. Розвиток книгодрукування. Запровадження гражданського шрифту в книгодрукуванні та його значення. Театр: дальший розвиток шкільної драми (інтермедія, історична драма). Вертеп. Кріпацький театр. Особливості українського

архітектурного бароко. Формування національної архітектурної школи: І.Зарудний, І.Григорович-Барський, Ковнір. Шедеври В.Растреллі в Україні. Розквіт дерев'яної архітектури. Скульптура: Й.Пінзель. Живопис: урізноманітнення жанрів. Жовківський художній осередок: Ю.Шиманович, І.Руткович, Й.Кондзелевич, В.Петракович. Професійна музика. Музична освіта: М.Дилецький.

Творчість М.Березовського, А.Веделя, Д.Бортнянського.

Українське Просвітництво та його особливості. Просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії. Масонство в Україні.

Тема 13. Українська культура XIX – XX ст.

Соціально-політичні та історичні обставини розвитку української культури. Поняття “національно-культурного відродження”. Генеза та головні чинники Українського відродження. Проблема періодизації відродженецького процесу.

Дворянський період відродження (1780-1840). Формування української національної ідеї в середовищі дворянства. Зростання інтересу до історичного минулого своєї держави. Праці з історії та географії України “Історія Русів” та її вплив на формування національної свідомості українців. Літературне відродження. І.Котляревський “Енеїда”. Формування української літературної мови. Роль Харківського університету в культурно-національному відродженні. В.Каразін – архітектор Відродження.

Початки галицького відродження, його головні чинники і специфічні риси. Творчість М.Шашкевича. “Руська трійця”.

Класицизм в українському мистецтві. Архітектура. Особливості містобудування. Палацо-паркові ансамблі. Живопис: Д.Левицький, К.Головачівський, В.Борови-ковський. Скульптура: Г.Вітвер, І.Мартос. Декоративне й ужиткове мистецтво. Український романтизм - важливий чинник національного відродження. “Загальний” (М.Петренко) та суб'єктивний (Т.Шевченко) напрями українського романтизму. Сентименталізм та ранній романтизм в українській літературі. Романтизм в музиці.

Народницький період відродження (1840-1880) та його особливості. Кирило-мефодіївське товариство. Т.Шевченко як виразник національної ідеї. М.Костомаров: “Книги буття українського народу”. Розвиток національної самосвідомості українців у 50-60-х роках. “Стара громада” у Києві. Видавничий рух. Значення творчості М.Драгоманова для розвитку визвольних ідей на Україні, піднесення української культури. Дальший розвиток української літературної мови. Українське мовознавство. Українська фольклористика.

Українська філософія XIX ст. та її специфічні риси. П.Лодій, Д.Кавунник-Веланський, О.Гогоцький, О.Новицький, П.Юркевич, В.Лесевич. Філософія

мови О.Потебні. Романтизм та реалізм в українській літературі. Формування української літератури. Українське літературознавство.

Феномен українського театрального мистецтва. М. Кропивницький, М.Старицький, І.Карпенко-Карий, П.Саксаганський, М.Садовський. Український професійний театр у Галичині. Тенденції культурно-національного відродження в українській професійній музиці. М.Лисенко та його внесок у світову музичну культуру. Шевченкіана в творах українських композиторів. Розвиток хорового мистецтва. Реалізм в українському малярстві. Архітектура: ампір, еклектизм, неокласицизм, віденське бароко.

Народницький період на західноукраїнських землях, його головні риси. Товариство "Просвіта".

Модерністський період Українського відродження (1890-1914). Суспільно-політичні, економічні та духовні обставини, формування модерністських тенденцій в українській культурі.

Роль І.Франка в національно-культурному русі. Шкільництво й освіта в другій половині XIX ст. Наукове товариство ім.Т.Г.Шевченка та його видавнича діяльність. М.Грушевський та його роль у розвитку української національної культури. Особливості модерністського періоду культурно-національного відродження в Галичині.

Філософська та суспільно-політична думка. І.Франко, Леся Українка, В.Винниченко, В.Зеньковський, Д.Донцов, В.Липинський, Д.Чижевський. Модерністські тенденції в українській літературі: Леся Українка, М.Коцюбинський, О.Кобилянська, В.Стефаник, М.Вороний, В.Винниченко. Музична культура. Подальший розвиток української фольклористики і музикознавства. Ф.Колесса. Українське образотворче мистецтво. Архітектура. Пошуки національного стилю: неоукраїнський стиль, необароко, модерн.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Модуль 1. Історія зарубіжної культури

Тема 1. Предмет та завдання курсу "Історія української та зарубіжної культури". Головні напрями світової та вітчизняної думки.	1 год.
Тема 2. Культура первісного суспільства.	1 год.
Тема 3. Культура давніх цивілізацій.	1 год.
Тема 4. Культура античності.	1 год.
Тема 5. Культура західноєвропейського середньовіччя.	1 год.
Тема 6. Культура доби Відродження.	1 год.
Тема 7. Становлення культури Нового часу. Доба Просвітництва.	1 год.
Тема 8. Західноєвропейська культура XIX – XX ст.	1 год.

Модуль 2. Історія української культури

Тема 9. Витоки української культури	1 год.
Тема 10. Культура Київської Русі та Галицько-Волинського князівства	1 год.
Тема 11. Культура періоду становлення української народності (XIV-XV ст.).	1 год.
Тема 12. Український Ренесанс (XVI -перша третина XVII ст.).	1 год.
Тема 13. Розквіт української культури доби бароко та Просвітництва (друга половина XVII -кінець XVIII ст.).	2 год.
Тема 14. Українська культура XIX ст.	2 год.
Разом	18 год.

ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1.

ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ, ЇЇ СТРУКТУРА, ЗАКОНОМІРНОСТІ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ. КУЛЬТУРА ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА (1 год.)

1. Поняття сутності культури та її структура. Проблема цивілізації.
2. Головні напрями світової та вітчизняної культурологічної думки.
3. Закономірності розвитку культури:
 - проблема детермінації культури;
 - функції культури;
 - співвідношення традиційного і новаційного в культурі;
 - етнічна, національна та світова форми культури.
4. Проблема типології культури (регіональний, цивілізаційний, історико-археологічний та релігійно-філософський підходи).
5. Проблема історико-археологічної періодизації первісної доби.
6. Характеристика головних форм матеріальної культури первісних людей.
7. Особливості духовного розвитку первісного суспільства: релігійні вірування, система практичних знань, первісне мистецтво.

Теми реферативних завдань:

Культура та природа.
Мова та культура.
Структура духовної культури.
Культура та релігія.
Культура людських взаємин.
М. Бердяєв про цивілізацію.
З.Фрейд про підвалини культурного розвитку.
Філософія культури Д. Чижевського
Характеристика мовних сімей людства.
Початки первісної писемності (піктографія, ідеографія, фонографія).
Концепція магії Дж. Фрезера (на підставі праці “Золота гілка”).
Побут і поведінка первісної людини.
Архітектура первісного суспільства.
Землеробські культи і шаманізм як форми первісних релігійних вірувань.

Питання для самостійної роботи

1. Що таке культура?
2. Які ознаки цивілізації?
3. Що визначає духовний світ людини?
4. Чи сприяє цивілізація вдосконаленню людини?
5. Чи можна говорити про ознаки цивілізації в нашій культурі?

6. Назвіть приклади суб- і контркультури.
7. У чому суть контркультури?
8. Соціальна база контркультури?
9. На основі чого виділяють типи культур?
10. Що таке менталітет?
11. Які ознаки становлення загальнолюдиської культури?

Основна література: 4; 5; 7; 13; 21; 23; 32.

Додаткова: 33; 36; 39; 49.

ТЕМА 2.

КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ (1 год)

1. Культура Месопотамії.
2. Культура Стародавнього Єгипту.
3. Традиційні духовні цінності Стародавніх Індії та Китаю.
4. Культура народів Східного Середземномор'я.
5. Духовні цінності арабсько-мусульманських народів.

Теми реферативних завдань

Духовні цінності древніх цивілізацій Близького Сходу (Єгипет, Месопотамія, Вавилон).
Ведична література.
Феномен єгипетських пірамід.
Релігійно-філософські системи Стародавньої Індії(буддизм, індуїзм, джайнізм).
Китайські церемонії.
Особливості образотворчого мистецтва Стародавніх Китаю та Японії.

Питання для самостійної роботи

1. Які характерні особливості східної ментальності?
2. Що є запорукою традиційності східної культури?
3. Як Ви розумієте поняття монументальності?
4. Чим зумовлений символізм східної культури?
5. Що означає синкретизм у мистецтві Сходу?
6. Які канони витворила культура Стародавнього Єгипту?
7. У чому полягає суть образів Зівіє?
8. У чому оригінальність арабської культури?
9. Що таке містика?

Основна література: 8; 10; 13; 21; 23.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

ТЕМА 3.

КУЛЬТУРА АНТИЧНОГО СВІТУ (1 год)

1. Поняття “антична культура”, її характерні риси та особливості.
2. Культура Стародавньої Греції:
 - егейська або крито-мікенська культура;
 - “героїчний” період у культурі Стародавньої Греції;
 - грецька архаїка;
 - класичний період грецької культури;
 - елліністична культура.
3. Культура Стародавнього Риму:
 - культура раннього Риму;
 - культура епохи республіки;
 - культура епохи імперії.
4. Виникнення християнства і його вплив на давньоримську культуру.

Теми реферативних завдань

Міфологічна система Стародавньої Греції.
Міфологія Стародавнього Риму.
Олімпійські ігри як явище давньогрецької культури.
Театр у Стародавній Греції.
Феномен давньогрецької архітектури.
Філософи Стародавньої Греції (Сократ, Платон, Арістотель).
Вергілій, Овідій, Гораций - представники “золотого віку” римської літератури.
Традиції раннього християнства.
Побут і звичаї у Стародавній Греції.
Побут і звичаї у Стародавньому Римі.
Архітектура Стародавнього Риму.

Питання для самостійної роботи

1. У чому особливість античної ментальності?
2. Що таке антична демократія?
3. Що таке поліс у давньогрецькій культурі?
4. Чому філософія сформувалася в Греції як специфічне знання?
5. У чому особливість давньогрецької релігії?
6. Що означали для давнього грека Олімпійські ігри?
7. Яка особливість міфології Стародавнього Риму?
8. В чому оригінальність римської літератури?
9. Чому в елліністичну епоху римляни захопилися культурою Сходу?
11. Які особливості культури епохи еллінізму?
12. Охарактеризуйте образ античного громадянина.

Основна література: 8; 10; 13; 21; 23.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

ТЕМА 4.

КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ (1 год)

1. Характерні риси середньовічної культури та світогляду.
2. Роль релігійно-церковного чинника у становленні та розвитку культури середньовіччя.
3. Науково-освітні традиції середньовіччя.
4. Розвиток середньовічної літератури.
5. Мистецькі стилі середньовіччя.

Теми реферативних завдань

Середньовічний світогляд і менталітет.
Університетська освіта у середньовіччі.
Філософські та богословські традиції у середньовіччі.
Середньовічна алхімія.
Лицарство як моральний та естетичний ідеал середньовічної культури.
Католицькі черенечі ордени у середні віки.
Інквізиція.
Готична архітектура.
Традиції романської архітектури.

Питання для самостійної роботи

1. Чим відрізняється європейське середньовіччя від візантійського?
2. У чому особливості середньовічного символізму?
3. Яка роль християнства у середньовічній Європі?
4. Який зв'язок середньовічного аскетизму зі схоластикою?
5. У чому причина появи романського стилю?
6. Яка ідеологія породила готичний стиль?
7. Риси субкультури середньовічної Європи.
8. Що Ви знаєте про вагантів та їх творчість?
9. Чому середньовічна Європа захопилася наукою арабів?
10. Чи можна назвати Тому Аквінського провісником Відродження?
11. Чому виникла в Європі інквізиція?

Основна література: 8; 10; 13; 21; 23.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

ТЕМА 5.

КУЛЬТУРА ЕПОХИ РЕНЕСАНСУ (1 год)

1. Філософсько-світоглядні основи культури Відродження.
2. Італійський Ренесанс: періодизація та загальна характеристика.

3. Північне Відродження.

Теми реферативних завдань

Гуманізм як світоглядна основа культури Відродження.
Леонардо да Вінчі та його місце в культурі Ренесансу.
Творчість Рафаеля Санті.
Літературна спадщина Петрарки, Данте, Бокаччо.
Мистецький світ І. Босха та П. Брейгеля.
Соціально-політична концепція Н. Макіавеллі.
Соціальний утопізм Т. Мора і Т. Кампанелли.

Питання для самостійної роботи

1. Що таке гуманізм?
2. У чому полягає відмінність між античним та середньовічним гуманізмом?
3. Яка особливість ренесансного гуманізму?
4. Чому творчість Данте, Петрарки, Бокаччо символізує епоху Відродження?
5. Що означає термін Відродження стосовно епохи?
6. Що таке маньєризм у мистецтві?
7. У чому причина духовної кризи епохи Відродження?
8. Який зв'язок Відродження з епохою середньовіччя?

Основна література: 8; 10; 13; 21; 23; 27.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

ТЕМА 6.

КУЛЬТУРА НОВОГО ЧАСУ

ТА ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА (1 год)

1. Реформація в культурі Європи.
2. Наукова революція XVI - XVII ст.
3. Витоки та головні засади Просвітництва, його відображення в літературі та філософії.
4. Розвиток мистецтва у добу Просвітництва (бароко, рококо, класицизм, ампір).

Теми реферативних завдань

Бароко – світоглядна система і мистецький стиль.
Стиль рококо як явище європейської культури XVIII ст.
Класицизм як художньо-естетичний стиль, його особливості та здобутки.

Мистецька спадщина Рубенса.

Творчість Рембрандта.

Становлення європейської класичної музики.

Питання для самостійної роботи

- Що означає поняття “новий час” у європейській культурі?
Чому в XVII ст. стало можливим виникнення класичної науки?
Які ознаки наукової революції XVII ст.?
Що таке Реформація? Які соціальні корені Реформації?
Чому в епоху бароко проявилась особлива увага до пристрастей людини?
У чому привабливість архітектури бароко?
Що для Вас означає стиль рококо? Чому з Реформацією пов'язане виникнення протестантизму?
Чому ідеологія Просвітництва зародилась в Англії?
У чому особливість французького Просвітництва?
Чому зразком для мистецтва класицизму служив античний Рим?
Чому в епоху Просвітництва виявилась увага до літератури й театру?
Чому просвітники позитивно ставились до релігії, проте негативно до церкви?

Основна література: 8; 10; 13; 21; 23; 27.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

ТЕМА 7.

КУЛЬТУРА XIX та XX ст. (2 год)

1. Характерні риси та особливості культури XIX ст.: вплив політичних та наукових чинників.
2. Розвиток художньої культури у Європі в XIX ст.: романтизм, реалізм, натуралізм, символізм, імпресіонізм.
3. Особливості розвитку культури в XX ст.
4. Феномен кіно. Еволюція музичних стилів.
5. Модернізм та його еволюція у художній літературі.

Теми реферативних завдань

1. З. Фройд про систему культурних цінностей.
2. Імпресіонізм як художній стиль.
3. Життєвий шлях і мистецька спадщина Ван Гога.
4. Символізм та його місце в культурі XIX ст.
5. Кіномистецтво як феномен культури.
6. Феномен рок-культури.
7. Творчість Сальвадора Далі.
8. Творчість К. Малевича.

Питання для самостійної роботи

1. Чому початок XIX ст. називається у Європі “весною народів”?
2. Чому романтичний світогляд зародився у Німеччині?
3. В чому суть романтизму?
4. Чому в епоху романтизму мислителі проявили інтерес до фольклору й історії?
5. У чому особливість реалізму й натуралізму в мистецтві XIX ст.?
6. Які причини появи імпресіонізму? Його особливості.
7. Що Ви знаєте про митців-постімпресіоністів?
8. Чим характерне мистецтво символізму?

Основна література: 5; 6; 8; 10; 13; 21; 23; 27.

Додаткова: 33; 35; 38; 39.

Тема 8. ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (1 год)

1. Виникнення українського етносу.
2. Міфологічні уявлення та релігійні вірування.
3. Поняття національної культури.
4. Тип української культури. Українська ментальність.

Теми реферативних завдань

Автохтонна та міграційна теорії походження українського етносу.
Культура антів.
Культура скіфів.
Тип української культури.
Античні пам’ятки на території України.

Питання для самостійної роботи

1. Чому нині так багато теорій про походження українців?
2. Чим виділяється українська національна культура?
3. Що Ви розумієте під поняттям “тип української культури”?
4. Що Ви знаєте про походження назви “Україна”?
5. Схарактеризуйте позитивні та негативні риси ментального типу українців.
6. Яку теорію про походження українців можна вважати найбільш переконливою?
7. Які риси європейської культури помітні в Україні?
8. Які ви знаєте найдавніші племена на території України?
9. Назвіть найдавніші держави на території України.

Основна література: 2; 6; 7; 9; 13; 16; 20.

Додаткова: 34; 36; 40; 42; 46; 47.

Тема 9. КУЛЬТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА (2 год)

1. Джерела формування культури Київської Русі.
2. Роль християнства у розвитку культури.
3. Мистецтво й архітектура.
4. Освіта, писемність і наукові знання в Київській Русі.
5. Культура Галицько-Волинського князівства: архітектура і містобудування, ремесла, декоративне та ужиткове мистецтво, освіта та писемність.

Теми реферативних завдань:

Мислителі Київської Русі. Древній Галич.
Образ святості в культурі Київської Русі.
Софія Київська як пам’ятка архітектури та символ єднання руських земель.
Літописні пам’ятки Київської Русі.

Питання для самостійної роботи

1. Яке значення мало для давнього русича прийняття християнства?
2. Чому Ярославна у “Слові про Ігорів похід” апелює до явищ природи?
3. Про що свідчать пам’ятки архітектури Галицько-Волинського князівства?
4. Чому для нас важливо зберегти пам’ятки архітектури Давньої Русі?
5. Які елементи язичницької культури збереглися в українському християнстві?
6. Що означають куполи храму Софії Київської?
7. Чому київські князі прагнули поставити митрополитом русича?
8. Що ви знаєте про Києво-Печерську лавру?

Основна література: 6; 7; 9; 13; 16; 20; 29; 31.

Додаткова: 34; 36; 40; 42; 46; 48; 50.

Тема 10. КУЛЬТУРА ПЕРІОДУ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОСТІ (1 год)

1. Літописи й билини як пам’ятки культури.
2. Олельковицький Ренесанс.
3. Перекладна література.

4. Ідеї раннього гуманізму в українській культурі.

Теми реферативних завдань

Есхатологічні мотиви літописів.

Олельковичський Ренесанс.

Юрій Дрогобич. Павло Русин з Кросна.

Станіслав Оріховський - Роксолан.

Питання для самостійної роботи

1. Який світогляд відображений у літописах?
2. Чому в Києві у другій половині ХУ ст. з'явилась перекладна природнича література?
3. Що для української культури означає поява перекладних трактатів арабських учених?
4. Який зміст Викладаєте у поняття "Олельковичський ренесанс"?
5. Яке значення для української культури мало навчання молоді за кордоном?
6. Яка роль у культурі друкованої книги?
7. Який зміст поняття "переорієнтація культури"?
8. Чому І.Франко про кінець ХV ст. в Україні сказав, що тут "повіяло новим, європейським духом"?
9. Що ви знаєте про Юрія Дрогобича?
10. Оріховський Роксолан як гуманіст, у чому це виявилось?

Основна література: 6; 7; 9; 13; 16; 26; 28; 32.

Додаткова: 34; 36; 40; 42; 46; 48; 53.

Тема 11. УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ РЕНЕСАНС (2 год)

1. Острозький культурно-освітній осередок.
2. Братства та їхня роль у розвитку культури.
3. Гурток Києво-Печерської лаври. Книгодрукування.
4. Полемічна література.
5. Мистецтво Ренесансу в Україні.

Теми реферативних завдань

Острозька Біблія.

Кирило-Транквіліон Ставровецький.

Іван Вишенський.

Стефан Зизаній.

"Палинодія" Захарії Копистенського.

Мелетій Смотрицький.

"Золотий вік" Львівського архітектурного Ренесансу.

Питання для самостійної роботи

1. Яку традицію в культурі розвивали вчені Острозького осередку?
2. У чому полягає значення Острозької Біблії 1581 р.?
3. Як Ви розцінюєте значення братського руху?
4. Чи можна вважати братства виявом Реформації?
5. Що означає наявність у бібліотеках братств творів Арістотеля й Цицерона?
6. У чому значення діяльності гуртка при Києво-Печерській лаврі?
7. У чому полягає найцінніший набуток періоду культурно-національного відродження ХVІ - ХVІІ ст.?

Основна література: 6; 7; 9; 13; 16; 26; 29; 32.

Додаткова: 34; 36; 40; 42; 46; 48; 51.

Тема 12. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ЕПОХИ БАРОКО ТА ПРОСВІТНИЦТВА (2 год)

1. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку української культури.
2. Українське бароко. Козацька культура.
3. Григорій Сковорода.
4. Українське Просвітництво. Масонство в Україні.

Теми реферативних завдань

Петро Могила.

Києво-Могилянська академія в українській культурі.

Українське бароко в літературі.

Архітектурне бароко в Україні.

Г. Сковорода – композитор і поет.

Питання для самостійної роботи

1. Чому виникла Києво-Могилянська академія?
2. Чи заперечила КМА традицію братств?
3. У чому полягає значення латиномовного викладання предметів у КМА?
4. Яка специфіка українського бароко?
5. Що означає поняття "низове" бароко?
6. Що Ви знаєте про Жовківську малярську школу?
7. Як Ви оцінюєте ставлення Г.Сковороди до церковної ієрархії, ченців?
8. Що Ви знаєте про Василя Каразіна?
9. Чому в Україні у ХVІІІ ст. не було технічних училищ та природничих навчальних закладів?

10. Чи можна говорити про епоху Просвітництва в українській культурі?

Основна література: 6; 7; 9; 13; 16; 26; 29; 32.

Додаткова: 33; 34; 36; 40; 42; 46; 48; 49.

Тема 13. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ХІХ - ХХ ст. (2 год)

1. Специфіка українського класицизму, романтизму та реалізму.
2. “Руська трійця”, її роль в українській культурі.
3. Кирило-Мефодіївське товариство.
4. Культурне значення громадського руху в Україні.
5. “Розстріляне відродження”.
6. Українська історична школа.
7. Модернізм у мистецтві.
8. Українська музика, малярство і література.
9. Ситуація постмодерну в українській культурі.

Теми реферативних завдань

Роль Кирило-Мефодіївського товариства у розвитку національної ідеї.

Тарас Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство.

“Стара громада” у Києві.

Новаторство в українському театральному мистецтві (Л.Курбас).

Творчість О.Довженка в кіно.

М.Грушевський і його історична школа.

Питання для самостійної роботи

1. Як виявився романтичний світогляд в українській культурі?
2. Що спричинило появу Кирило-Мефодіївського товариства?
4. Як виникла ідея месіанства в Україні?
7. Яке значення громадського руху в українській культурі?
8. Як Ви розумієте поняття “УКРАЇНІЗАЦІЯ”.
9. За що переслідували неокласиків
10. Як в Україні виявилася криза культури ХХ ст.?

Основна література: 2; 7; 16; 13; 16; 26; 29; 32.

Додаткова: 34; 36; 40; 42; 46; 48; 52.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Визначте характерні ознаки козацького бароко в архітектурі:

- А) чітко виражений фасад будівлі
- Б) відсутність чітко вираженого головного фасаду
- В) гармонія зовнішнього вигляду будівлі з навколишнім пейзажем
- Г) використання великої кількості хвилеподібних ліній, виступів, колонок, декоративних прикрас

2. Які землеробські племена на території України вважаються найбільш ранніми:

- А) Черняхівські
- Б) Трипільські
- В) Зарубинецькі
- Г) Пеньківські

3. Коли вперше були досліджені пам’ятки трипільської культури:

- А) 1886 рік
- Б) 1947 рік
- В) 1747 рік
- Г) 1789 рік

4. Ким уперше були досліджені пам’ятки трипільської культури:

- А) В. В. Хвойком
- Б) Ю. Лавриненком
- В) В. Чумаком
- Г) М. Грушевським

5. За якого князя відбулося офіційне хрещення Русі:

- А) Аскольда
- Б) Ярослава
- В) Володимира
- Г) Святослава

6. У якому році відбулося офіційне хрещення Русі:

- А) 1054 рік
- Б) 988 рік
- В) 1543 рік
- Г) 1037 рік

7. Який Бог займав перше місце у язичеському пантеоні:

- А) Дажбог
- Б) Перун

- В) Мокоша
- Г) Стрибог

8. Кому з наведених художників першої половини XVIII ст. (виходців з України, які навчалися в Петербурзькій академії художеств), належить галерея портретів українських селян, картин природи, жанрових сцен:

- А) А. Лосенко
- Б) Д. Левицькому
- В) В. Боровиковському
- Г) В. Тропініну

9. Центральний храм Київської Русі:

- А) Церква Богородиці
- Б) Софійський собор
- В) Успенський собор
- Г) Десятинна церква

10. Первістком книгодрукування в Україні вважається книга І. Федорова:

- А) „Азбука”
- Б) „Хронологія А.Римші”
- В) „Апостол”
- Г) „Острозька Біблія”

11. Перша книга І. Федорова була надрукована:

- А) 1564 рік
- Б) 1654 рік
- В) 1586 рік
- Г) 1654 рік

12. Які неслов'янські культури вплинули на формування давньоруської культури:

- А) антична
- Б) трипільська
- В) скіфо-сарматська
- Г) усі названі вище

13. Творчість української діаспори належить до:

- А) української культури
- Б) культури України
- В) культури держави, на якій розташована діаспора
- Г) є окремим утворенням, не прив'язаним до певної території.

14. Родовід української культури ведеться від:

- А) трипільської культури
- Б) Київської Русі
- В) козацької держави
- Г) 1991 року

15. З ім'ям якого видатного культурного діяча України пов'язане заснування Києво-Могилянського колегіуму:

- А) Ю. Дрогобич
- Б) В. Острозький
- В) П. Могила
- Г) Г. Сковорода

16. Хто із видатних українських мислителів світового масштабу вважається засновником українознавства у світовій науці:

- А) Т. Шевченко
- Б) М. Грушевський
- В) М.Д. Рагоманов
- Г) В. Вернадський

17. Широкого розповсюдження на Русі набув особливий тип храму (хрестовокупольний), що склався:

- А) у Римі
- Б) у Візантії
- В) у Греції
- Г) у Палестині

18. Найвідомішим твором іконопису в мистецтві Київської Русі є ікона:

- А) «Владимирська Богоматір»
- Б) «Казанська Богоматір»
- В) «Тихвинська Богоматір»
- Г) «Вишгородська Богоматір»

19. Хто із видатних учених став першим президентом Української Академії наук?

- А) А. Кримський
- Б) М. Грушевський
- В) В. Вернадський
- Г. М. Зеров

20. У якій галузі проявився талант: О.Довженка

- А) кіно

- Б) живопис
- В) література
- Г) музика

21. Основними мотивами пейзажної творчості якого художника були краєвиди, переважно рідної Харківщини і Полтавщини:

- А) М. Пимоненко
- Б) І. Шишкіна
- В) Є. Буковецького
- Г) С. Васильківського

22. Кому з художників належить картина, яку багато мистецтвознавців вважають своєрідним «атласом сміху»:

- А) П. Левченку
- Б) І. Рєпіну
- В) К. Костанді
- Г) Т. Шевченку

23. Український композитор, чиє ім'я записано на «золотій дошці» Болонської музичної академії в Італії:

- А) М. Лисенко;
- Б) М. Березовський;
- В) А. Ведель.
- Г) М. Леонтович

24. Яка соціальна група очолювала процес національно-культурного відродження у Східній Україні наприкінці XVIII – на початку XIX століть:

- А) козацька старшина;
- Б) українські поміщики;
- В) українське козацтво
- Г) українська шляхта.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

До кожного практичного заняття запропоновано тематика для самостійного порадкування. Також студенти готують 1 реферат за запропонованими темами:

1. Культура як антропологічний феномен.
2. Архетипи, прасимволи та прафеномени культури.
3. Культура й цивілізація. Культурно-історичні типи цивілізації.
4. Взаємодія національного й загальнолюдського в українській культурі.
5. Ранні форми релігії.
6. Антропоморфні наскельні зображення Кам'яної Могили.
7. Чуринги Кам'яної Могили: семантика, символіка та функції.
8. Значення «неолітичної революції» для становлення стародавніх цивілізацій.
9. Символіка, атрибутика та зміст звичаю ініціації (за матеріалами українських та російських народних чарівних казок).
10. Символіка та функції казкового образу Баби-Яги.
11. Реконструкція міфу про світове яйце (давньоукраїнська традиція).
12. Міфопоетичний образ Світового Древа та його символіка в первісній культурі (українська традиція).
13. Ідея триєдиної світобудови та триєдиної світотворчої сили в українських колядках.
14. Ідея універсального космічного закону (українська традиція).
15. Тема тотожності макро- та мікрокосму в українських колядках.
16. Ідея астрономічної прецесії в міфологічній свідомості: українська традиція та її світовий контекст.
17. Трипільська цивілізація – «золотий вік» прадавньої української культури.
18. Орнамент у мистецтві пізнього палеоліту та на трипільському посуді: порівняльна характеристика.
19. Аратський пласт слов'янської культури.
20. Кургани на території України: символіка та призначення.
21. Міфологічні мотиви у творчості Марії Приймаченко.
22. Ритуал та його функції в доісторичному суспільстві. Обряд як «начало» культури.
23. Міфологія як найдавніша форма світогляду.
24. Семантика антропоморфних трипільських статуеток.
25. Міфологічні уявлення східних слов'ян.
26. Арійські традиції у слов'янській культурі.
27. Православний художній канон.
28. Вплив Візантійської культури на культуру Київської Русі.
29. Особливості давньоруського світогляду: система двовір'я.
30. Філософія світла та кольору у храмовому мистецтві Київської Русі.

31. Функціональне призначення фресок у храмових спорудах Київської Русі.
32. Мозаїка та фрески Софії Київської.
33. Протиборство й конвергенція язичництва та християнства як основна домінанта давньоруської культури.
34. Іконопис на Україні епохи Київської Русі.
35. В пошуках смислу та логіки історії: компаративний аналіз історико-філософських концепцій К. Ясперса та М. Чмихова.
36. Літописи Давньої Русі.
37. Храмові споруди Київської Русі.
38. Софія Київська в контексті світоглядних явлень русичів.
39. Структура та символіка храмової архітектури Київської Русі.
40. Проблематика та ідейний пафос найвизначніших творів давньоруської літератури.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Предмет, поняття, структура та функції культури.
2. Порівняльна характеристика філософських концепцій культури.
3. Первісна культура. Особливості виникнення і становлення.
4. Роль релігії в становленні світової культури.
5. Культура Стародавнього Китаю та Японії.
6. Культура Стародавнього Єгипту.
7. Загальна характеристика арабо-мусульманської культури.
8. Культура Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
9. Культура Латинської Америки доколумбових цивілізацій і вплив колонізації на культуру Латинської Америки.
10. Культура Стародавньої Індії.
11. Культура племен і народів, що проживали на території України в стародавні часи.
12. Культура дохристиянської Русі.
13. Вплив християнства на культуру Русі.
14. Основні досягнення давньоруської культури.
15. Особливості європейської культури епохи Середньовіччя. Вплив релігії на культуру цього періоду.
16. Гуманістичний зміст культури епохи Відродження.
17. Найвизначніші шедеври культури епохи Відродження.
18. Загальна характеристика Реформації. Сутність і значення Реформації для європейської культури.
19. Особливості культурно-історичного процесу в Україні в XIV — першій половині XVII ст.
20. Загальна характеристика епохи Просвітництва в Європі. Просвітництво на Україні.
21. Українська культура в другій половині XVII—XVIII ст.
22. Вплив діяльності Тараса Шевченка на культурне життя в Україні.
23. Роль культури у формуванні національної свідомості українського народу в XIX ст. Провідні діячі української культури цього періоду.
24. Напрямки літератури XIX ст.
25. Головні напрямки мистецтва XIX — початку XX ст.
26. Особливості культури XX ст.
27. Головні напрямки мистецтва 20—30 роках XX ст.
28. Історичні умови розвитку української культури в XX ст.
29. Українське Відродження в 20-х роках XX ст.
30. Згубний вплив тоталітарної системи на розвиток української культури.
31. “Шістдесятники” та їхня роль у розвитку національної культури.
32. Провідні діячі українського мистецтва XX ст., їхня творчість і значення для світової культури.
33. Культура рідного краю.

34. Особливості розвитку сучасної світової культури.
35. Релігії XX ст., закономірності розвитку і функціонування.
36. Наука XX ст.: видатні зарубіжні й українські вчені.
37. Закономірності розвитку сучасного світового та українського мистецтва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Зеров М. До джерел. Твори у 2-х т. Київ: Дніпро, 1990. Т. 2. С. 492-588.
2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Тези про місце і роль національному відродженні України. Дрогобич, 1994. 218 с.
3. Історія Львова. У трьох томах / Редколегія Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф.Стеблій. Т.1. Львів: Центр Європи, 2006. 296 с.
4. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. Харків: ХНУВС, 2017. 108 с.
5. Історія світової та української культури: підручник для вищ.закл.освіти / В. А. Греченко та ін. Київ: Літера, 2002. С. 238-256, 431-462.
6. Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. Київ, 1994. 650 с.
7. Історія української культури: підручник / В. А. Качкан, О. Б. Величко, Н. М. Божко та ін. 4-е вид. К.: ВСВ «Медицина», 2021. 368 с.
8. Історія української та зарубіжної культури: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2002. С. 235-248; 283-290; 305-312; 331-337.
9. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 584 с.
10. Корніяк О. М. Мистецтво гречності. Київ: Либідь, 1995. 96 с.
11. Крип'якевич І. П. Історичні проходи по Львові / Авт. передм. Я. Д. Ісаєвич, упоряд. Б. З. Якимович. Львів: Каменяр, 1991. 167 с.: іл.
12. Культура і творча активність людини: зб. ст. / Відп. ред. Л. Т. Левчук. Київ: Либідь, 1992. 182 с.
13. Культурологія: Теорія та історія культури: навч. посіб. Видання друге, перероблене та доповнене / За ред. І. І. Тюрменко. Київ: Центр навч. літератури, 2005. 368 с.
14. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб./ За ред. М. М. Заковича. Київ: Знання, 2006. 567 с.
15. Маланюк Е. Книга спостережень. Від кобзаря до нації. Студії і роздуми. Київ: "АТІКА", 1995. 236 с.
16. Огієнко Іван. Українська культура / Упоряд., авт. передмови та коментарів М. С.Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2001. 342 с.
17. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
18. Пристupa Є., Сімаковський О., Лук'яненко О. Українські народні рухливі ігри, розваги, забави. Дрогобич, 1999. Львів: Богдан, 254 с.
19. Семчишин М. Тисяча років української культури. Київ, 1993. 550 с.
20. Січинський В. Чужинці про Україну. Вибір з описів подорожей по Україні та ін. писань чужинців про Україну за десять століть. Київ: Довіра. 255 с.
21. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: підручник / Авт. Н. Я. Горбач та ін. Львів: Каменяр, 1992. 166 с.

22. Українська та зарубіжна культура. Матеріали до лекцій: У 2 ч. Львів: Львівська політехніка, 1997. Ч.І. – 124 с.; Ч.ІІ. 116 с.
23. Українська художня культура: навч. посіб. / За ред. І. Ф. Ляшенка. Київ: Либідь, 1996. 416 с.
24. Франко І. Візантійська література // Франко І. Збір. творів у п'ятдесяти томах. Т. 29. К., 1981.
25. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2002. 277 с.
26. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. 479 с.
27. Культура і побут населення України: навч. посіб. для вузів / С. В. Головка (гол. ред.). 2-е вид., доп. та перероб. Київ: Либідь, 1993. 287 с.
28. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Репр. відтворення вид. 1918 р. Київ: Абрис, 1991. 272 с.
29. Пономарьов А. П. Етнічність та етнічна історія України: курс лекцій: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Либідь, 1996. 272 с.
30. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АрЕк, 1999. 728 с.
31. Українська національна культура: минуле, сучасне, майбутнє. Київ: Т-во «Знання», 1990.

Допоміжна

32. Антофійчук В. І. Культурологія. Термінологічний словник: Навчальний посібник. Чернівці: Книги - XXI, 2007. 160 с.
33. Аркас М. М. Історія України-Русі. Київ: Наш Формат, 2020. 436 с.
34. Бартенев И.А., Батажкова В.Н. Очерки истории архитектурных стилей: учеб. пособ. Москва: Изобр. Искусство, 1983. 384 с.
35. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 7-е вид., стереотип. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 720 с.
36. ДеКАленДар. Перелік визначних дат історії України/ Авторський проект, упоряд. Олени Падовської. Львів: «Сполом», 2006. 166 с.
37. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник у 2-х т./ Я.П. Запаско (керівник авт. кол.). Львів: Афіша, 2000. Т.1. А-К. - 364 с., 316 іл.; Т.2. К-Я. 400 с., 279 іл.
38. Історія цивілізації. Україна / Н. С. Абашина. М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало та ін., упоряд. М. Ю. Відейко. Т.1. Від киммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.). Харків: Фоліо, 2020. 586 с.
39. Енциклопедія Українознавства: Загальна частина: (В 3 т.). Перев. в Україні. Київ, 1994. 400 с.
40. Енциклопедія Українознавства. Словникова частина: В 10 т./ За ред. д-ра В. Кубійовича. Перевид. в Україні. Львів: В-во НТШ, 1993-1997.
41. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.

42. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
43. Золота доба українського лицарства / Б. Черкас, В. Берковський, Д. Ващук, А. Федорук. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 208 с.
44. Історія українського мистецтва (Гол. ред. М. П. Бажан): У 6 т. Київ, 1966-1970.
45. Історія української культури: У 5-ти т. / Голов. ред. Патон Б. Є. Київ: Наук. думка, 2001.
46. Кралюк П. Історія України «без брону». Розвиток державності на українських землях. Харків: Фоліо, 2020. 424 с.
47. Дзюба О. М., Павленко Г. І. Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X-XVII ст.): госібник-довідник. Київ: «АртЕк», 1998. 200 с.
48. Корінний М. М., Потапов Г. Г., Шевченко В. С., Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. Київ: Україна, 2000.
49. Митці України: Енцикл. довідник / За ред. А. Кудрицького. Київ: УЕ, 1992. 848 с.
50. Палій О. Короткий курс історії України. Київ: «А-ба-ба-га-ла-ма-га», 2017. 464 с.
51. Тарас Шевченко. Усі тв. в одному т. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2006. 824 с.
52. Українська минувшина: ілюстрований етнограф. довідник / Авт. А. Н. Пономарьов та ін. Київ: Либідь, 1994. 259 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна історична бібліотека України Електрон. текст. та граф. дані. [К.], 2011. Режим доступу: <http://nibu.kiev.ua>
2. Інформаційні ресурси Національної Парламентської бібліотеки України: основний сайт НПБУ (<http://nplu.org/>), сайт Електронної бібліотеки «Культура України» (<http://elib.nplu.org/>)

Для заміток

Навчальне видання

ЧИКУР Лілія Дмитрівна

**ІСТОРІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ
КУЛЬТУРИ**

Методичні вказівки

для студентів денного відділення філологічного факультету
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації «Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша — російська»

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,56.
Тираж 300 прим. Зам. № 614.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.